

Яцук Станіслав Андрійович
Науковий керівник - **Марина Анна Сергіївна**
к.е.н., доцент
Донецький національний технічний університет

АНАЛІЗ ЕМІСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ У 2000-2020 рр.

Анотація. В роботі проведено аналіз емісійної діяльності центрального банку України за період з 2000 по 2020 рр., за результатами якого зроблено висновки щодо наявних тенденцій та динаміки випуску в обіг нових обсягів готівкових коштів.

Ключові слова. Національний банк України, емісія, готівкові кошти, динаміка, випуск готівкових коштів.

З моменту утворення і до наших днів Національний банк України здійснює емісійну діяльність, право на яку належить виключно йому. Під емісією коштів в загальному значенні розуміється первісний випуск в обіг грошових знаків, яке призводить до загального зростання обсягу грошової маси в економіці країни. Процедура емісії передбачає також й вилучення коштів з обігу, що призводить до загального зменшення грошової маси країни.

Кожен місяць центральний банк України здійснює моніторинг щодо інфляційних процесів, за обсягами внутрішнього валового продукту, грошовим оборотом в країні та іншими показниками, які характеризують фінансову сферу держави. Відповідно до зміни факторів НБУ повинно своєчасно реагувати та приймати рішення для налагодження економіки. Одним з регуляторів є емісія грошових коштів, яка спрямована на те, щоб надати імпульсу економіці, що рухається в сторону кризи. Її суть полягає в збільшенні загальної кількості грошової маси в обігу щоб споживачі мали змогу більше купувати та/або надати доступний фінансовий ресурс виробникам, для збільшення останніми випуску продукції. Загалом НБУ здійснює додатковий випуск готівкових грошей через дві основні причини: зростання інфляції та збільшення кількості та вартості товарів і послуг, які виготовляються в державі.

Більш ніж 30 років існування незалежної України її центральний банк випускає установлене та здійснює випуск грошових коштів в обіг. Динаміку зростання готівкових коштів України в період з 2000 по 2020 рр. за даними на кінець відповідного року представлено на рис. 1.

Загалом за період з 2000 по 2020 рр. Національний банк України випустив в обіг близько 545 681 млн. грн. тим самим значною мірою вплинувши на зростання грошової бази з 16 780 млн. грн у 2000 році до 595 986 млн. грн у 2020 році. Тенденція об'єму готівкових коштів є виключно зростаючою, але кожного року зростання відбувається нерівномірно, що може бути пояснено

різними економічними становищами у той чи інший період. Розглянемо суми зростання готівкових коштів в обігу за період, рис. 2.2.

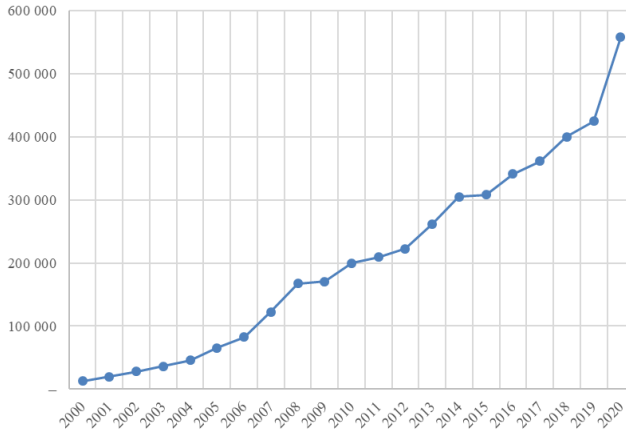

Рис. 1. Динаміка об'єму готівкових коштів в Україні

Джерело: сформовано автором за даними [1]

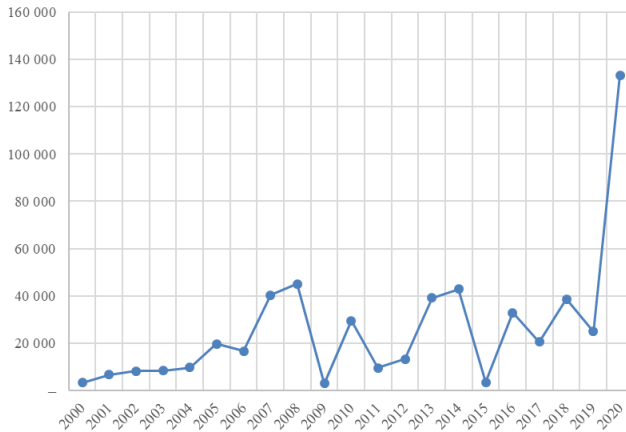

Рис. 2 Динаміка кількості випуску готівкових коштів

Джерело: сформовано автором за даними [1]

На початку досліджуваного періоду (2000-2004 рр.) зростання грошової маси є монотонним, тобто кожного року грошова маса збільшувалась приблизно на однакове значення. Надалі темпи випуску готівки в обіг були зовсім різні. Так, до найбільших змін у випуску готівкових коштів можна віднести падіння емісії у 2009 році, в якому емісія складала 2 998 млн. грн. після

того як в 2008 році випуск готівки склав рекордні для того часу 45 068 млн. грн. Далі таке саме падіння спостерігалось в 2015 році, в якому емісія склала 3 426 млн. грн. в порівнянні з минулим 2014 роком в якому було емітовано 42 941 млн. грн це досить малий показник. У 2020 році відбулось значне підвищення випуску готівки в обіг і загалом ця рекордна сума за весь час існування НБУ становить 133 438 млн. грн.

В НБУ тенденцію зростання обсягів готівки пояснюють зростанням фінансових заощаджень та попитом на ліквідні активи через невизначеності в умовах пандемії.

Попри зростання готівки, зазначають у Нацбанку, упродовж року в обігу також зростали обсяги коштів на рахунках банків. Так, співвідношення готівки та грошової маси залишилося практично на рівні минулих років.

«На думку Національного банку, в міру зменшення невизначеності попит на готівку поступово слабшатиме», - підсумовують в НБУ. За даними регулятора, частка безготівкових операцій у загальній сумі операцій з платіжними картками за минулий рік зросла з 55% у січні до 58% у листопаді [2].

Не дивлячись на постійне зростання готівкових коштів в грошовій масі з кожним роком частка безготівкових розрахунків також збільшується. За такої тенденції існуюча на даний момент в Україні кредитна емісія застаріє, та не зможе ефективно задовольняти потреби клієнтів. У більш розвинених країнах світу, де частка безготівкових розрахунків складає більш ніж 90%, застосовується депозитно-чекова емісія. В майбутньому, коли в Україні безготівкові розрахунки стануть ще більш уживаними (більше 90% від всіх розрахунків) є сенс змінити тип емісії для України на депозитно-чекову.

Висновки. В підсумку роботи з аналізу динаміки емісії готівкових коштів в Україні за період з 2000 по 2020 рр. можна зробити висновок, що загалом готівкових коштів в обігу з кожним роком становилось більше (на 545 681 млн. грн. у 2020 р. в порівнянні з 2000 р.). Динаміка випуску готівкових коштів є нерівномірною, що пояснюється різними економічними становищами у той чи інший період. За словами НБУ про поступову втрату актуальності готівкових коштів та віддання переваги безготівковим розрахункам з часом може мати місце перехід від кредитної емісії до депозитно-чекової.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 25.11.2021)
2. За 2020 рік готівки в обігу стало на третину більше. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/01/22/670286/> (дата звернення 27.11.2021)